

A dark blue night sky with a crescent moon in the upper right. In the foreground, the silhouette of a person wearing a wide-brimmed hat is visible, looking down. Bare tree branches are also silhouetted against the sky.

**להרוג
את
רומל**

לוחמי יחידת אגוז בפעילות. מסמכי התפיסות של צה"ל מגדירים הכרעה כפגיעה ברצונו וביכולתו של האויב להילחם. צילום: דו"ץ

**על אף הסכנות הכרוכות
בלחימה בעומק, יש לה
יתרונות רבים במתווה לחימה
א־סימטרית. חיבור כוחות
הקומנדו הפועלים בעצמאות
בשטח לתכלית האסטרטגית
כדי שיוכלו לפעול לאורה,
ומתן חופש פעולה במתווה של
עקרונות שנקבעו מראש, הם
המפתח למיצוי נכון של כוחות
הקומנדו לשם הכנעת האויב**

אל"ם רועי לוי, מפקד עוצבת ברעם

במהלך השנתיים שבהן פיקרתי על יחידת אגוז, יחידה שהיא חלום, נטלנו חלק בפעילות מבצעית רבה בזירות השונות, והנחנו את אבן הפינה להקמת חטיבת הקומנדו המופקדת על הלחימה בעומק ומשמשת מצפן לבניין כוח. במסגרת שינוי המשימות האופרטיביות של היחידה הגברנו את המיצוי הנכון של כוח הקומנדו המוטל למשימות בעומק. מהו העומק? כיצד מתאמנים לקראת פעילות בתווך הזה? מהן המטרות המתאימות לכוח קומנדו? מתי יש להשתמש בו? במאמר אענה על חלק מן השאלות האלה מנקודת מבטי כמפקד, זאת באמצעות עיון בהיבטים תפיסתיים שנבחנו באימונים ובפעילות היחידה.

לא בכוח כי אם בעורמה

בספרו להרוג את רומל תיאר סטיבן פרספילד את ניסיונותיהם של כוחות האוויר הבריטיים לפגוע במפקד הבכיר של צבא הוורמאכט במהלך מלחמת העולם השנייה, גנרל פילדמרשל ארווין רומל! הטעם בהריגתו של מפקד כוחות הפלישה לצפון אפריקה – ששימש לאחר מכן מפקד "החומה האטלנטית", מערך ההגנה של גרמניה לאורך חופי מערב אירופה – כמעט ברור מאליו. אישיותו של רומל וניסיונו הצבאי הפכו אותו ל"מרכז כובד". פגיעה בו תפגע במורל של כל הצבא הגרמני – מבכירי המפקדים עד אחרון החיילים – וכך תיפגע רוח הלחימה של האויב. כידוע, הניסיונות לא צלחו.

האם עלינו לגזור גזרה שווה ולבקש להרוג את ראשי ארגוני האויב, למשל את מזכ"ל חזבאללה חסן נצראללה? התשובה אינה פשוטה כל כך, אך הרעיון לפגוע ברוח הלחימה של האויב באמצעות פגיעה בנכסיו מחייבת בדיקה. עלינו לאמץ את האמירה "לא בכוח כי אם בעורמה", וזאת בשל האסימטריה הבסיסית בינינו לאויבנו – בעומק. מסמכי התפיסות של צה"ל מגדירים הכרעה כפגיעה ברצונו וביכולתו של האויב להילחם. לאחרונה הציע סגן הרמטכ"ל אלוף יאיר גולן את ההכנעה כמונח חלופי התואם את המלחמות החדשות. פעולת הקומנדו בעומק, באופן שמפתיע את האויב ופוגע בעתודותיו, תהיה אמצעי משמעותי לפגיעה ברוח הלחימה של האויב, שתוביל להכנעתו.

קומנדו או אוויר?

אופי הלחימה בעימות המוגבל הוביל בשנים האחרונות את צה"ל לפעול יותר ויותר על בסיס תקיפות מן האוויר. היתרונות לפעולה מן הסוג הזה ברורות: לתקיפת כלי הטיס של חיל האוויר יש יכולת דיוק מרשימה, רציפות באחיזה איסופית עילית, יכולת מרשימה לתקיפה של אלפי מטרות – כל אלה בלי לסכן את כוחותינו. ואולם, התבצרותו של האויב בעומק התווך האזרחי, הקושי לפעול בתנאי מזג אוויר מסוימים והצורך במודיעין מדויק, מקשים על השימוש האפקטיבי בפגיעה מן האוויר. כניסתן של מערכות הגנה אווירית לזירה משפיעה אף היא על חופש הפעולה של חיל האוויר, כפי שלימדו לאחרונה הפלת מטוס חיל האוויר בגבול הצפון בפברואר

לוחמי יחידת אגוז בפעילות. יתרון מרכזי של הקומנדו הוא יכולתו לפעול בצורה

2017 והפלת המטוס הרוסי בלטיקה בספטמבר 2018.

היחידות של הכוחות המיוחדים בצבאות העולם מקבלות באופן מסורתי את המשימות הקשות ביותר, בשל רמת האימונים והיכולות הגבוהות של החיילים והמפקדים ביחידות האלה. לעיתים עלולות להיות תוצאות קשות לפעולה שמסתבכת בעומק, בין היתר הרוגים פצועים וחטופים. בכל סוג לחימה ובכל מרחק יש לברר היטב את הערך של היעד ולדון בו, אך בלחימה בעומק יש להקפיד על כך שבעתיים בשל המשמעות של החילוץ והפינוי.

במשימות העומק זו משוואה קשה ליישום, המחייבת תכנון פרטני המביא בחשבון פגיעה ברצף של מבצעים ויעדים במלחמה, ולא רק ביעד מקומי אחד. מוכנות הכוח צריכה להיות למלחמה ולא למבצע כירורגי יחיד; על היחידות לדעת לבצע פשיטה, נסיגה, איסוף מודיעין, הערכת מצב מודיעינית ויציאה לפשיטה נוספת. לשם כך זקוק הקומנדו במלחמה למפקדה חזקה מבחינות אג"מית ומודיעינית, בעלת חיבור לחיל האוויר כגוף מתכנן לכוחות הנמצאים בשטח, שיש לו יכולת לפתור בעיות ולשמור על הרציפות ההתקפית והלוגיסטית. לשימוש בכוחות הקומנדו יש לא מעט יתרונות. לצד הסכנה האפשרית לחייהם של הלוחמים, יש לכוחות הקומנדו פוטנציאל רב לפגיעה באויב ולהרתעתו – בשל ההפתעה ויכולות הביצוע הגבוהות.

הזמינות לחיל האוויר לאחר כמה ימי לחימה כתוצאה ממיצוי המודיעין הקיים, וזאת באמצעות ייצור מטרות מן השטח. לשם כך השימוש בכלי הקומנדו חייב להיות בשילוב כוחות אוויר ובתזמון מתאים. תשתית מיטבית לפעולה במתווה הוזה תהיה בבניין הכוח של יחידות קומנדו במודל של יחידת שלדג, שהבסיס שלהן נמצא ליד טייסת. החיבור המקצועי והכוננות לאירועים מתפרצים יובילו לסינרגיה מקצועית.

למידה מפעולות בעבר בעומק ובלחימת קומנדו

כוחות קומנדו הופעלו במלחמות העבר במגוון של משימות, וניתן להפיק לקחים מן הפעולות האלה בנוגע לאתגרים הניצבים כיום בפני ישראל. זאת בעיקר באמצעות הפתעה ואיום על נכסי האויב בעומק, שיובילו לצד הפגיעה הממשית לפגיעה מורלית שתשפיע על נכונותו להילחם.

במלחמת יום הכיפורים הופעל חיל התותחנים בלילה שבין 13-14 באוקטובר 1973. כוח מגדוד 412 – בפיקודו של הסמג"ד רס"ן ישראל בר לב וקצין עמדת תותחים של סוללה א' סגן אהרון אברמוביץ' – הסתנן לעומק סוריה כדי להפגין את שדה התעופה אלימאזה הנמצא בפאתי דמשק. הפגזות דמשק על-ידי צה"ל הייתה מבצע לפגיעה במטרות אופרטיביות בעלות משקל אסטרטגי. חשיבות המבצע

יש לעבור מחשיבה גנרית בסגנון כדורגל לחשיבה בסגנון פוטבול אמריקני, שמעמיד במרכז אופן חשיבה תחבולני, המותאם לנסיבות

טמונה בעיקר בהצלחתו האסטרטגית, ולא רק בתוצאותיו הטקטיות. מבחינה טקטית, שתי המטרות שנבחרו – מגדל הפיקוח ומפגש מסלולים – ניווקו. מבחינה אסטרטגית, צה"ל הוכיח כי הוא נמצא בטווח תותחים מרמשק ואיים על נכסי האויב הנמצאים בעומק. יתרון מרכזי של הקומנדו הוא יכולתו לפעול בצורה מבוזרת בעומק, ולפגוע ביכולתו של האויב ליצור תמונת מצב. ביוני 1944, במהלך מקרים לפלישה הגדולה בהיסטוריה, הונחתו דיוויזיות 82 ו-101 של בעלות הברית בנקודות מפתח בנורמנדי שבצרפת. ניתוח מקצועי של מהלך הפשיטה מעלה שלכאורה היא לא צלחה: עשרות הרוגים בנחיתה, צניחת הכוחות הרחק מן היעדים ואי הצלחה של הכוחות לחבור זה לזה. ואולם, מבחן התוצאה מראה שדווקא הפעולה בכיור רחב הביאה להצלחה. האויב הגרמני הסדור, שהיה ערוך בקרב הגנה שאליו התכונן היטב, נאלץ להתמודד עם שתי דיוויזיות מפורזות במסגרות שלא עולות על סדר גודל של מחלקה. הביזור מנע מן הגרמנים לגבש תמונת מצב, ולכן תגובת הנגר שלהם הייתה לא ממוקדת ולא מותאמת לגודל הכוח. על אף שהפעולה הזאת לא תוכננה כך במקור, היא הפכה לדוגמה לתפיסה של פעילות קומנדו מוצלחת, המתחילה בכיור רחב, יוצרת בהלה בקרב האויב ופוגעת ביכולתו להיות אפקטיבי.

מבזרת בעומק. צילום: דו"ץ

על הקומנדו לאמץ את צורת הקרב של רדיפה לא רק במובן המקובל במקצוע הצבאי - אופן הביצוע של צורת הקרב, אלא כמסגרת חשיבה

נחיתת כוחות בהפתעה היא תרחיש שהאויב מתקשה להיערך לו ולהתגונן מפניו. בנוסף, לקומנדו יש פוטנציאל לסיוע למאמץ האווירי במשימות הבאות:

- ⊕ איסוף מודיעין.
 - ⊕ ייצור מטרות.
 - ⊕ פגיעה קרקעית במערכות ההגנה האווירית של האויב.
 - ⊕ פעולה בתנאי מזג אוויר קשים בתווך התת-קרקעי ובהכוונה לחיל האוויר.
- יתרון ייחודי של הקומנדו הוא בפתרון תופעת צניחת מספר המטרות

לוחמי יחידת אגוז בפעילות. ללחימה בעומק יש יתרון אדיר: הלחימה אינה נערכת בשטח חיוני, כמעט שאיננו נמצאים בהגנה. צילום: דו"ץ

המצב, מוצאים פתרונות ולא מייצרים בעיות, מייצרים את המודיעין בעצמנו ומקבלים החלטות בגבולות הגזרה הרחבים המוגדרים לנו. את ארגון הגרילה יש לנצח באמצעות לחימת גרילה. לפעולת הקומנדו ולנכונות שלנו לקחת סיכונים יש השפעה על תודעת האויב. יש לעבור מחשיבה גנרית בסגנון כרוגל לחשיבה בסגנון פוטבול אמריקני, שמעמיד במרכז אופן חשיבה תחבולני, המותאם לנסיבות ועושה שימוש ביתרונותינו כתוקף בעל עוצמה למגוון מהלכים המותאמים ליריב באמצעות שחקנים בעלי תכונות ויכולות שונות.

אימונים של היחידה במסגרת שיתוף פעולה עם צבאות זרים תרמו להגברת המוכנות, זאת באמצעות התמודדות עם אתגרי קרקע חדשים ולא מוכרים: תקפנו מצוקים עם קיני מחבלים שאליהם ניתן להגיע רק באמצעות שימוש בחבלים וכן אתר תת-קרקעי שיש לו כמה יציאות וכניסות ונמצא על סכר של אגם מרהיב ביופיו. תווך תת-קרקעי וסכר הם שני תאי שטח לא מוכרים, ולכן הם הפתיעו את הלוחמים והמפקדים ואתגרו אותם.

המשימה הראשונה שביצענו בתרגיל העומק הייתה ברורה, והתכוננו אליה באמצעות נוהל קרב מפורט. ואולם לאחר ביצועה ולאחר הפקת הלקחים ממנה נוצר אתגר כיצד להתכונן למשימה הבאה. הדבר הזה דרש מאתנו לגבש עקרונות ותפיסה מבצעית, לעשות הערכת מצב ולפעול באופן עצמאי – תחילה בהערכת מצב מודיעינית בשטח המחייבת עצמאות רבה בנוגע לקבלת החלטות שונות: האם רודפים אחרי בכיר? האם תוקפים חמ"ל? האם מנתקים מגע? המפקדה בארץ

הפעלת הקומנדו צריכה להיות חלק ממרכיב ההרתעה של צה"ל? זאת כדי ליצור אצל האויב איום אמין בפעולות התקפיות עזות שיגבו מחיר כבד במקרה של תקיפה נגרנו. התזמון בשימוש בכוחות הקומנדו צריך להתבצע בשלב המקדים למלחמה. הנוכחות של הכוחות על הקרקע יוצרת מהומה בקרב האויב ותחושה של חוסר שליטה ואי הבנה של תמונת המודיעין – כפי שהיה אצל הגרמנים במלחמת העולם השנייה.

לקחים מאימוני יחידת אגוז

צורת קרב פשיטה היא אבן היסוד של יחידות הקומנדו. באימוני יחידת אגוז במסגרת חטיבת הקומנדו התאמנו על צורת קרב פשיטה במגוון צורות: מהים, מהאוויר ובאמצעות התקדמות רגלית ארוכה, בעיקר במסגרת פלוגתית. הושם דגש על ניסיונה של היחידה בלחימה בתנאים קשים ובסוגי שטח שונים ועל יכולותיהם הגבוהות של הלוחמים. האימונים שימשו לחיזוק יתרונות לחימת הקומנדו – הפתעה, פעילות עצמאית ותחושת מסוגלות.

ללחימה בעומק יש יתרונות אדירים: הלחימה אינה נערכת בשטח חיוני; השטח החיוני בעומק נבחר על-ידינו; תא השטח אליו אנו נסוגים מהווה נקודת היערכות הקרובה ביותר ליעד הפשיטה הבא; כמעט שאיננו נמצאים בהגנה. בנוסף, לתפיסתי, על הקומנדו לאמץ את צורת הקרב של רדיפה לא רק במוכן המקובל במקצוע הצבאי שמשמעותה אופן הביצוע של צורת הקרב אלא כמסגרת חשיבה. אימוץ התפיסה שלנו כרודפים משמעה שאנחנו עצמאיים, מתמרנים, מבינים את תמונת

קיבלה את רוב ההחלטות, וחילקה משימות ליחידות. סברתי שיש חשיבות רבה לשליחת יחידה לפעולה עם מטרה וכמה משימות ברצף סביב המשימה המרכזית הראשונה. היכולת לפעול ברדיוס גדול, המאפשרת הבנת תמונת מצב ויצירת מודיעין עדכני, היא אחד היתרונות המשמעותיים שיש לשימוש בקומנדו לעומת חיל האוויר. גודל הרדיוס תלוי באמצעים הקיימים לרשות הכוחות. יש למקסם את העצמאות המבצעית של הכוחות בשטח כדי להשיג את האפקט המקסימלי בפגיעה באויב.

העקרונות המקצועיים שאותם אימצנו הם כדלהלן:

- ⊕ **למידת האויב.** קרקע אינה נלחמת, אנשים נלחמים. יש לזהות את מרכזי הכובד של האויב ולהבין מה יכניע אותו. תהליך הלמידה מחייב צירוף של המידע המודיעיני לתחזיות של התפתחות הרוקטרינות של האויב. כדי להכניע חייבים להיכנס למוחו של היריב.
- ⊕ **הגדרת גבולות גזרה מול חיל האוויר.** כדי למצות את הכוח באופן המקסימלי.
- ⊕ **חלוקת הערכת המצב המודיעינית לשני שלבים.** בשלב הראשון – רגע לפני שילוח הכוחות נעשית התאמה בין תמ"א (תמונת מצב אויב) ודפ"א (דרך פעולה אפשרית), תוך שיתוף הגב המודיעיני המסייע; בשלב השני – עם סיום המשימה מועברים נתונים רלוונטיים בשנית, כדי לבחון את אופן המשך הפעולה. הפעלת כוח החלוץ היוצא למשימה מעמידה דרישה מבצעית גבוהה בפני הלוחמים הנדרשים לעצמאות וליכולות מקצועיות מגוונות עד לחידוש הקשר עם הכוח המתפצל. חלוקת העבודה וסנכרון ביחידה – רציפות והמשכיות מודיעינית צריכים להיות המשימה של תו"ש (תכנון ושליטה).
- ⊕ **התאמת המשימות לשלב הלחימה.** משימות הקומנדו צריכות להתחלק לשני שלבים. השלב הראשון – תקיפת רכיבים כדי לפגוע ביכולתו של האויב לעבוד משגרה לחידום; השלב השני – תקיפה של יעדים מסייעי תמרון מן העומק שיהיו בדרך-כלל שטחי מפתח,

- ⊕ **בידול בבניין הכוח.** יש לבנות את הכוח בהתאם לתפקידים המחייבים היקפים שונים של כוחות, ותנועה במהירויות שונות. בניין הכוח באופן מוגדר ומובדל תורם להתמקצעות הלוחמים וליכולת המנטלית של הלוחם, המטמיע את הגמישות המחשבתית בהפעלת הכוח על-פי המשימות השונות.
- ⊕ **עצמאות.** הביטוי של העצמאות היחידתית (אגוז, מגלן, דוברבון) צריך להיות בהפעלה אופרטיבית יחידתית עם מעטפת של חטיבת הקומנדו. ההרדיות בשטח בין היחידות מעטה מאוד, וכל אחת מהן פועלת באופן עצמאי מול משימותיה לצד יכולת לפעולה בסניגריה כחלק מן החטיבה.
- ⊕ **הנסיגה.** יש לתכנן מראש את הנסיגה, והמרכיבים שלה צריכים להביא בחשבון את היעד הבא, שעליו כבר נאסף מודיעין על-ידי אחד הכוחות.

סיכום

התפיסה שלפיה על ישראל לפעול נגד אויביה בצורה סדורה בלבד ובאופן קוונציונלי צריכה לעבור מן העולם. רבות נכתב על הסיכול הממוקד, ועל הדילמות הערכיות המורכבות שאותן הוא מעורר מול ערך טוהר הנשק. אינני טוען שיש לפגוע בהכרח במנהיגי האויב, כפי

אופן פעולת הקומנדו צריך להיות במתווה של גרילה מודרנית המנצלת את יתרונותיו של צה"ל ללחימת גרילה בגרילה

שניסו לפגוע ברומל במלחמת-העולם השנייה, אולם מוטלת עלינו האחריות לבחון מה יכניע את האויב, מה יפגע ברוח שלו ובאיזו דרך. על אף הסכנות הכרוכות בלחימה בעומק, יש לה יתרונות רבים במתווה של לחימה אסימטרית. חיבור כוחות הקומנדו הפועלים בעצמאות בשטח לתכלית האסטרטגית כדי שיוכלו לפעול לאורה, ומתן חופש פעולה על-פי עקרונות שנקבעו מראש, הם המפתח למיצוי נכון של כוחות הקומנדו לשם הכנעת האויב. מעבר להכנת הכוחות, יש להקדיש מחשבה מעמיקה בתהליך נוהל הקרב לתכנון רצף נכון של המשימות. זאת הן בשל בעיות הקשר לארץ, והן בשל העובדה שלכוחות מטה יכול להיות מידע חדש השופך אור על יעד אחר שיעודר יוזמה. אופן פעולת הקומנדו צריך להיות במתווה של גרילה מודרנית המנצלת את יתרונותיו של צה"ל ללחימת גרילה בגרילה: כוחות קטנים עם מעטפת גדולה בעלת יכולת אינטגרציה לכוחות רבים במספר רב של ממדים ומוכוונת לאויב בשטח. לדעת, כוחות המייצרים מודיעין, משמרים רציפות של אש מדויקת, בעלי כוחות חילוץ ועתודה מיומנים, הנוטלים יוזמה והפועלים בדרך מפתיעה – הם המפתח להכנעת האויב.

המחבר מבקש להודות לד"ר ענת שטרן על החשיבה המשותפת והסיוע בהבאת הדברים לדפוס

העערות למאמר הזה מתפרסמות בסוף הגיליון.

הפעלת הקומנדו צריכה להיות חלק ממרכיב ההרתעה של צה"ל, זאת כדי ליצור אצל האויב איום אמין בפעולות התקפיות עזות שיגבו מחיר נכד במקרה של תקיפה נגדנו

- ⊕ **צומתי קשר.** בפעולה בשלב השני ניתן אף להפעיל את הקומנדו לפעולת הטעיה, או כמשמר אגף – כוח המסייע לתמרון של צה"ל.
- ⊕ **קוהרנטיות בין הרעיון המבצעי לשיטת הביצוע.** יש חשיבות קריטית לכך שהכוח הטקטי יבין מהו הרעיון המבצעי ומהי המטרה של הרמה הממונה. הרבר ישפיע על היוזמה שיגלו הפקודים ועל הדיוק של פעולותיהם.
- ⊕ **ההכרעה בהתקפה דורשת שימור תנופה, יוזמה וניצול הצלחה.** בניין הכוח יכוון לשני מאמצים: מאמץ של סגן ומפקד בפשיטות הראשונות, ולאחר מכן מאמצי הפלוגות, זאת תוך שימוש בארבע פלוגות ליחידה.

